

ONTWIKKELING VAN ORIËNTATIE OP DE WERELD

Oriëntatie op de samenleving

Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe migratie een rol speelt bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving en de meerwaarde hiervan inzien

Onderzoeken, vaststellen en uitdrukken welke verschillende oorzaken migratie kan hebben - migratie erkennen als iets dat in elke samenleving voorkomt en van alle tijden is

Onderzoeken en illustreren hoe arbeidsmigratie en vluchtelingenstromen een rol spelen bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving

Oriëntatie op tijd

Owti3   Gebeurtenissen uit het eigen leven en uit de geschiedenis verkennen en in de tijd situeren

Inzien dat deze indeling vooral geldt voor Europa door kennis te maken met elementen uit de wereldgeschiedenis die parallel plaatsvonden elders in de wereld (Nabije Oosten, precolumbiaanse Amerika, Chinese keizerrijk ....)

Historische elementen uit hun omgeving en belangrijke historische figuren en gebeurtenissen waarmee ze kennis maken situeren in de juiste tijdperiode aan de hand van een tijdband

Owti4   Vaststellen en uitdrukken hoe de geschiedenis doorwerkt in de samenleving van vandaag en morgen en hoe je als mens deel uitmaakt van de geschiedenis

Actuele toestanden, gebeurtenissen en erfgoed uit de omgeving verbinden met het verleden

Vaststellen en uitdrukken dat je in de ketting verleden-heden-toekomst een rol speelt en dat je zo actief deel uitmaakt van de wereld - nadenken over de eigen toekomst in een veranderende wereld

Owti5   Ervaren, onderzoeken, vaststellen en uitdrukken hoe de werkelijkheid verandert en de kennis erover evolueert in de tijd

Onderzoeken en illustreren hoeveel dingen, fenomenen en gebeurtenissen van nu gelijkenissen en verschillen vertonen met vroeger

Owti6   Zich ervan bewust worden dat er een verschil is tussen wat historisch is gebeurd en meningen over wat er is gebeurd

Ervaren en vaststellen dat er vaak slechts een onvolledig beeld kan worden geschetst van hoe het leven vroeger was - ervaren en vaststellen dat verschillende bronnen dezelfde historische gebeurtenissen anders kunnen weergeven - zich ervan bewust worden dat er een onderscheid is tussen een mening over een historisch feit en het feit zelf

SOCIO-EMOTIONELE ONTWIKKELING

Relationele vaardigheden

SErv2 De verscheidenheid van mensen als een rijkdom ervaren en deze benutten

Het mooie en waardevolle van diversiteit ontdekken en beleven - diversiteit erkennen en respecteren als een normaal gegeven - in het dagelijkse leven positief omgaan met diversiteit - ontdekken op welke wijze diversiteit een verrijking kan zijn

Gebeurtenissen, contexten en personen vanuit de verschillende gezichtspunten van de betrokkenen bekijken - begrijpen dat mensen verschillende perspectieven kunnen hebben van waaruit ze handelen - loskomen van vooroordelen en veralgemeningen

Ervaringen rond discriminatie uitwisselen - zich onthouden van elke vorm van discriminatie - kiezen voor dialoog en samenwerking

Stereotypering en discriminatie herkennen en afwijzen

De impact van discriminatie, vooroordelen en stereotypering (h)erkennen - verklaren wat er toe bijdraagt dat, ondanks de soms grote onderlinge verschillen tussen individuen of groepen, harmonieus samenleven toch lukt

SErv3 Samenwerken met anderen en zo bijdragen aan het realiseren van een gemeenschappelijk doel

Gericht samenwerken in duo of kleine groep - iets aan elkaar kunnen uitleggen - voorstellen formuleren om tot een gezamenlijk antwoord te komen bij vragen

Inlevingsvermogen

SEIV1 Zich inleven in anderen, andere standpunten en situaties, zonder de eigen identiteit te verliezen

Gebeurtenissen, contexten en personen vanuit verschillende perspectieven bekijken - in iemand anders' schoenen stappen en zich inleven in diens gedachten, gevoelens, behoeften, standpunten en gedrag

Rekening houden met andere standpunten en daarbij meer dan één perspectief in rekening nemen - empathie ontwikkelen voor anderen dichtbij en veraf - in het eigen gedrag rekening houden met de gevoelens en de behoeften van anderen zonder zichzelf te verliezen

ONTWIKKELING VAN INITIATIEF EN VERANTWOORDELIJKHEID

Onderzoekskompetentie

IVoc5 Informatiebronnen hanteren

Gericht en systematisch informatie verzamelen - kritisch omspringen met informatiebronnen

Engagement voor duurzaam samenleven

IVds1 De complexiteit van gebeurtenissen in de wereld ervaren, vaststellen en uitdrukken welke de gevolgen ervan zijn hier en elders, nu en later

De korte- en langetermijnevolgen van handelingen en gebeurtenissen voor de mensen en de planeet aantonen

Een handeling, gebeurtenis of actie vanuit verschillende invalshoeken beschrijven - met voorbeelden aantonen dat de betekenis van handelingen, gebeurtenissen of acties kunnen verschillen naar gelang de invalshoek

IVds3 Bijdragen aan een zinvolle samenleving waar een plaats is voor iedereen en respectvol omgaan met en zorgen voor de kwetsbare ander

Ervaren en verwoorden in welke situaties in de eigen omgeving er geen gelijke kansen geboden worden - uitdrukken op welke manier hen dit raakt - kleur bekennen ten aanzien van sociale (on)rechtvaardigheid

Kritische vragen stellen bij sociale (on)rechtvaardigheid - zulke situaties analyseren met oog voor de verschillende aspecten ervan en de betrokkenen

Zonder over elkaar te oordelen in dialoog gaan over sociale onrechtvaardigheid en wat men daar vanuit het eigen perspectief bij beleeft - de eigen rol met betrekking tot sociale (on)rechtvaardigheid in de eigen omgeving onderzoeken

MEDIAKUNDIGE ONTWIKKELING

Mediawijsheid

MEmw3 Media doordacht en zorgzaam aanwenden

Beseffen dat gedrag beïnvloed wordt door reclame en media

Mediageletterdheid

MEge3 Mediacontent verwerken

Verbanden leggen tussen de content uit meerdere media

- meerdere bronnen met elkaar vergelijken
- onderscheid maken tussen relevante en minder relevante informatie
- de informatie samenvatten en schematiseren en daarbij gebruik maken van media
- mediacontent selectief gebruiken

TAALONTWIKKELING

Mondelinge taalvaardigheid Nederlands

TOmnI

Een mondelinge boodschap verwerken

Met hulp van de leraar luisterstrategieën steeds strategischer inzetten

- aantekeningen maken tijdens het luisteren
- relaties in de boodschap ontdekken (oorzaak-gevolg, middel-doel, deel-geheel, verwijzrelaties)
- overleggen met anderen over de conclusie van de boodschap

TOmn2 Een mondelinge boodschap overbrengen

Persoonlijk verslag uitbrengen (over een beluisterde of gelezen tekst, een beleefd voorval, een behandeld onderwerp)

Op persoonlijke wijze complexere boodschappen voor een gevarieerd luisterpubliek (leeftijdsgenoten en vooral bekende volwassenen) overbrengen:

- abstracte schoolse onderwerpen

TOmn3 Actief deelnemen aan een gesprek

Gesprekken voeren en discussiëren met leeftijdsgenoten en bekende volwassenen over onderwerpen uit de leefwereld, over abstractere schoolse onderwerpen, over bekende of behandelde onderwerpen uit de ruimere omgeving:

- eigen mening vergelijken met die van anderen, onderscheid maken tussen mening en feit, een eigen mening naar voor brengen, kritisch reageren, passende argumenten naar voor brengen ...

*Schriftelijke taalvaardigheid Nederlands***TOsn1 Een schriftelijke boodschap verwerken**

Informatie ordenen, verbinden of samenvatten (uit verhalen en informatieve teksten uit kinderliteratuur, schoolboeken en andere media)

Informatie beoordelen (uit verhalen, brieven, uitnodigingen en reclameteksten uit verschillende media)

Verwerken van informatie uit verschillende boodschappen door

- de informatie te vergelijken
- de volgorde van belangrijkheid te bepalen
- de informatie te schematiseren